

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996-ХІV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 року № 73. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Семенов Г.А., Козуб О.В. Удосконалення управління промисловими підприємствами на засадах контролінгу: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2011. 215 с.
4. Тархов П.В., Есманова Л.І. Контролінг фінансових результатів сільськогосподарських підприємств: монографія. Суми: Мрія-1, 2012. 138 с.
5. Заяц О.В. Основні положення визначення та функціонування фінансового контролінгу. Управління проектами, системний аналіз і логістика. 2013. Вип. 12. С. 266–276.
6. Малярець Л.М., Проскуріна Н.В. Контролінг зовнішньоекономічної діяльності підприємства: аналітичний підхід: монографія. Харків: вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. 226 с.
7. Заяц О.В. Контролювання, моніторинг і діагностика як передумови контролінгу. Економіка та управління на транспорті. 2016. Вип. 3. С. 134–140.
8. Гаврилюк Н.М. Логістичний контролінг в управлінні автотранспортними підприємствами: дис. ... канд. екон. наук; Національний транспортний університет. Київ, 2016.
9. Заяц О.В. Окремі предметні області контролінгу в автотранспортних підприємствах. Ефективна економіка. 2017. № 5.
10. Заяц О.В. Наукові передумови підвищення економічної ефективності автотранспортних підприємств. Стратегія економічного розвитку України. 2017. № 40. С. 139–148.

E-mail: zaiats.olga.v@gmail.com

УДК 336.71:77

Рибалко О.П.

аспірант,

Київський університет ринкових відносин

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ТА СТРАТЕГІЇ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті підкреслено, що функціонування економіки держави неможливе без ефективно діючої банківської системи, а від якості управління кредитною діяльністю банків залежать отримані установами фінансові результати, що створить міцні підстави для розширення фінансування господарюючих суб'єктів країни. В сучасних умовах розвитку економіки України впровадження дієвих стратегій кредитної політики комерційних банків сприятиме зміцненню банківського сектору для закріплення економічної стабільності держави. Доведено, що успішність формування кредитної політики залежить від низки факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. На основі аналізу кредитного портфеля та активів комерційних банків України за 2013–2017 роки визначено типи кредитної політики установ, наведено динаміку показників ліквідності загалом по банківській системі України, сформульовано наслідки запасів ліквідності. Запропоновано шляхи вдосконалення процесу формування та реалізації кредитної стратегії комерційних банків.

Ключові слова: комерційний банк, кредитна політика, стратегія кредитної політики, фактори ефективної діяльності, стратегічне управління, ліквідність.

КРЕДИТНАЯ ПОЛИТИКА КОММЕРЧЕСКОГО БАНКА И СТРАТЕГИИ ЕЕ РЕАЛИЗАЦИИ

Рибалко А.П.

В статье подчеркнута, что функционирование экономики государства невозможно без эффективно действующей банковской системы, а от качества управления кредитной деятельностью банков зависят полученные учреждениями финансовые результаты, что создаст прочные основания для расширения финансирования хозяйствующих субъектов страны. В современных условиях развития экономики Украины внедрение действенных стратегий кредитной политики коммерческих банков будет способствовать укреплению банковского сектора для закрепления экономической стабильности государства. Доказано, что успешность формирования кредитной политики зависит от ряда факторов, которые можно разделить на внутренние и внешние. На основе анализа кредитного портфеля и активов коммерческих банков Украины за 2013–2017 годы определены типы кредитной политики учреждений, приведена динамика показателей ликвидности в целом по банковской системе Украины, сформулированы последствия запасов ликвидности. Предложены пути совершенствования процесса формирования и реализации кредитной стратегии коммерческих банков.

Ключевые слова: коммерческий банк, кредитная политика, стратегия кредитной политики, факторы эффективной деятельности, стратегическое управление, ликвидность.

CREDIT POLICY OF THE COMMERCIAL BANK
AND STRATEGIES FOR ITS IMPLEMENTATION

Rybalenko A.

The author stresses that the functioning of the state economy is impossible without an efficient banking system. The quality of credit management of banks depends on the financial results obtained by institutions, which will create solid grounds for expanding the financing of business entities. In modern conditions of economic development of Ukraine, the introduction of effective credit policy strategies for commercial banks will help strengthen the banking sector to strengthen the country's economic stability. It is proved that the success of the formation of credit policy depends on a number of factors that can be divided into internal and external. Based on the analysis of the loan portfolio and assets of commercial banks of Ukraine for 2013–2017, the types of institutions' credit policy were determined. The dynamics of liquidity indicators as a whole in the banking system of Ukraine is presented. The consequences of liquidity stocks are formulated. The ways to improve the process of formation and realization of the credit strategy of commercial banks are offered.

Keywords: commercial bank, credit policy, strategy of credit policy, factors of effective activity, strategic management, liquidity.

Постановка проблеми. Кредитна політика формує цілі та пріоритети кредитної діяльності комерційного банку, засоби й методи їх реалізації, а також принципи і порядок організації кредитного процесу. Забезпечення стабільного прибутку банківської установи від кредитних операцій, ефективне розміщення кредитних ресурсів є основними завданнями стратегії кредитної політики банків. Однак для їх досягнення необхідно не лише розробити ефективну кредитну політику, але й організувати кредитний процес у банківській установі так, щоб у управлінні кредитним портфелем використовувались прогресивні досягнення ризик-менеджменту.

Кредитна політика створює основу організації кредитної роботи банку відповідно до загальної стратегії його діяльності. Об'єктивна необхідність створення адекватних стратегій аналітичної підтримки та обґрунтування управлінських рішень у сфері розробки кредитної політики, їх вдосконалення та адаптації до потреб сучасного банку визначають актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження організації кредитної політики та процесів банківського кредитування зробили П.В. Круш [4], О.В. Лисенок [5], Н.І. Волкова [1], Н.Ю. Гладинець [2], О.Л. Малахова [6], Д.І. Коваленко [3] та інші вітчизняні вчені. Для забезпечення конкурентоспроможності банківські установи прагнуть розробляти та вдосконалювати кредитні стратегії, а питання їх реалізації в умовах сучасної економіки є недостатньо висвітленими.

Постановка завдання. Метою статті є висвітлення організаційних основ формування кредитної стратегії комерційних банків в Україні з наданням пропозицій щодо вдосконалення їх кредитної політики з огляду на стан ліквідності банківського сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кредитна політика банку є складовою загальної політики та стратегії його розвитку. Вона виступає об'єктом управлінського впливу, що виявляється в необхідності її формування та реалізації, тобто провадженні таких базових функцій управління, як планування і прогнозування, організація, регулювання та контроль. Кредитна політика дає змогу реалізувати різнострокові цілі банку щодо формування та реалізації тактичних та стратегічних завдань залучення коштів та спрямування їх на кредитування позичальників (клієнтів) за тісної взаємозалежності з іншими видами політик [4, с. 156].

Правильна організація банківського кредитування, розроблення ефективної та гнучкої системи управління кредитними операціями, належне забезпечення його оперативною та достовірною обліковою інформацією виступають основою фінансової стабільності та ринкової стійкості комерційних банків.

Кредитна політика банку розглядає та пояснює низку головних завдань та цілей діяльності сучасного банківського сегменту, визначає чіткі методи, способи та прийоми їх реалізації для забезпечення максимальної прибутковості кредитних операцій, встановлює прийнятний рівень ризиків банківської діяльності у сфері кредитування.

В умовах функціонування сучасного банківського ринку формування кредитної політики залежить від низки факторів, які можна поділити на внутрішні та зовнішні. Якщо зовнішні фактори пов'язані з поглибленням світової фінансової кризи, економічною та політичною ситуацією в країні, міжбанківською конкуренцією, то внутрішні чинники пов'язані з надійністю банку, його стійкістю, конкурентоспроможністю.

Кожний банк визначає власну кредитну політику, аналізуючи всю множину внутрішніх та зовнішніх чинників та ризиків, які впливають на його ефективну діяльність.

До внутрішніх можна віднести клієнтоорієнтованість банку, організацію банківської роботи, кредитний потенціал банку, стабільність депозитів, регіональну та галузеву специфіку функціонування банку, ступінь ризику та прибутковості банку, цінову політику, професійну підготовленість працівників банку.

До зовнішніх належать грошово-кредитна політика НБУ, попит на банківські кредити, загальний стан економіки держави, рівень бюджетного дефіциту, політизованість суспільства, рівень доходів населення, здатних споживати банківські послуги, рівень інфляції, рівень банківської конкуренції, рівень цін на банківські продукти та послуги [7, с. 154–155].

Стратегічне управління кредитними операціями – це діяльність щодо розроблення кредитних стратегій банківської установи, формування мети, завдань та вибору методів їх досягнення. В основі такого стратегічного управління лежить аналіз факторів, які впливають на кредитні операції, стратегічне планування, механізми зв'язку стратегічних і тактичних рішень, контроль за реалізацією стратегії та можливість своєчасного її коригування [5, с. 185]. Кредитна політика

охоплює найважливіші елементи й принципи організації кредитної роботи в банку, які фіксуються в письмовому вигляді та затверджуються на засіданнях кредитного комітету і комітету кредитного нагляду.

Оцінка впливу посткризової ситуації на банківський сектор свідчить про те, що вітчизняні банки розробляють рекомендації з метою подальшого створення кредитного портфеля для досягнення мінімізації кредитного ризику та максимізації економічного ефекту. Поєднуючи проблеми функціонування сучасних банків, вважаємо, що ефективність кредитної діяльності залежить від можливості мобілізувати вільні ресурси суб'єктів ринкових відносин і правильно прийняти рішення на всіх етапах формування та реалізації кредитної стратегії, приділяючи особливу увагу факторам зовнішнього походження [1, с. 299].

Головними кількісними критеріями ефективності кредитної політики банку є дотримання показників прибутковості та рівня ризику кредитної діяльності на встановленому цільовому рівні без загрози фінансовій стійкості та конкурентоспроможності банку протягом певного періоду, а якісними критеріями є забезпечення дотримання вимог банківського регулювання й нагляду, її відповідність банківській політиці, забезпечення внутрішньої збалансованості окремих напрямів кредитної політики та їх відповідності умовам зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Кредитна політика банку може бути консервативною (якщо частина кредитів у загальному обсязі робочих активів не перевищує 30%), помірною (питома вага кредитів у загальному обсязі робочих активів становить 30–50%), агресивною (частина кредитів перевищує 50% загального обсягу робочих активів).

Станом на 1 січня (табл. 1) частка кредитного портфеля в активах комерційних банків України складає значно більше половини (70–80%). Отже, банки впроваджують агресивну стратегію кредитної політики.

Кредитна стратегія на рівні окремого банку визначається сегментуванням потенційних клієнтів, вибором кредитних інструментів, нормами і правилами регламентації практичної діяльності банківського персоналу, компетентністю керівництва банку. Розроблення ефективної системи управління кредитними операціями, а також правильна організація банківського кредитування забезпечує фінансову стабільність і надійність комерційних банків держави.

Уточнення стратегії дає змогу вибрати відповідні інструменти підтримки певного рівня безпеки кредитної діяльності, посилити тактичні дії з боку ризик-

менеджменту банку, а також провести додаткові дослідження та обґрунтувати цінні компоненти кредитної стратегії [11, с. 62].

Кожний комерційний банк має власну проблему ліквідності, яка потребує вирішення через введення в дію ефективних програм залучення ресурсів. Найчастіше йдеться про «коротку» ліквідність, адже довгострокові ресурси залучити банку складніше [10, с. 285].

Для контролю платоспроможності комерційних банків Національний банк України встановлює нормативи ліквідності, а саме нормативи миттєвої ліквідності (Н4), поточної ліквідності (Н5) та короткострокової ліквідності (Н6) [8]. Статистичні дані занесемо в табл. 2.

Наслідки таких запасів ліквідності в банківській системі України є неоднозначними, адже, з одного боку, вони свідчать про стійкість банківської системи до непередбачених негативних коливань ринку, а з іншого боку, вони говорять про зниження прибутковості діючих банків.

Національний банк у 2018 році вводить новий норматив ліквідності для банків, а саме коефіцієнт покриття ліквідності LCR, який розраховується як співвідношення високоліквідних активів на балансі банку до прогнозованого чистого відтоку коштів в найближчий місяць. В Україні норматив LCR фактично є варіацією чинного нормативу ліквідності Н5 (співвідношення активів і зобов'язань зі строком погашення до 1 місяця). Загалом впровадження LCR очікувано приведе до збільшення частки в активах банків вкладень у державні цінні папери, які є високоліквідними надійними, одночасно дохідними інструментами.

Висновки з проведеного дослідження. Кредитна політика створює основу роботи банку з розміщення ресурсів відповідно до загальної стратегії його діяльності. Розроблення кредитної політики особливо необхідне в умовах нестабільної ситуації, коли банкам доводиться адаптуватися до нових умов функціонування, що постійно варіюються.

Дослідження виявило, що комерційні банки України проводять агресивну кредитну політику, механізмами реалізації якої є збільшення термінів та розмірів наданих кредитів, використання схем пролонгації позик, що підвищує рівень ризиковості кредитних операцій.

Вдосконалення кредитної політики банків в трансформаційних умовах має передбачати реструктуризацію банків, підвищення стабільності діяльності банків, покращення якості кредитного портфеля, оздоровлення та поліпшення структури активів бан-

Таблиця 1. Частка кредитного портфеля в активах банків України [9, с. 183]

Показники	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Активи, млн. грн.	1 278 095	1 316 852	1 254 385	1 256 299	1 336 358
Кредитний портфель, млн. грн.	911 402	1 006 358	1 009 768	1 005 923	1 042 798
Частка кредитного портфеля в активах, %	71,31	76,42	80,50	80,07	78,03

Таблиця 2. Динаміка нормативів ліквідності банків України, % [8]

Показники з рекомендованими значеннями	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Н4 (не менше 20%)	57	57	79	61	56
Н5 (не менше 40%)	81	80	80	102	108
Н6 (не менше 60%)	89	86	93	92	98

ків, удосконалення співпраці банківських установ з аграрним сектором економіки, забезпечення інтересів вкладників банку, підвищення позитивного іміджу банків, посилення мотивації співробітників банку, формування розгалуженої кредитної інфраструктури,

зміну складових депозитної та процентної політики банківської установи щодо створення єдиної цілісної цінової стратегії комерційного банку, створення пакета нормативів та стандартів для поліпшення діяльності у сфері кредитування.

1. Волкова Н.І. Вибір кредитної стратегії банками України. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Вип. 24.3. С. 291–301.
2. Гладинець Н.Ю., Петрина В.В. Кредитна політика банків як інструмент забезпечення конкурентних позицій на ринку банківських послуг. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2015. № 19 (14). С. 153–160.
3. Коваленко Д.І. Системні чинники формування кредитної політики банків в умовах економічної нестабільності. URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/1451482099728.pdf>.
4. Круш П.В., Бугрім С.І. Напрями підвищення результативності управління кредитною політикою банку в умовах кризи. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. Вип. 19. С. 149–158.
5. Лисенко О.В. Формування стратегії та політики управління кредитними операціями банків. Вісник ЖДТУ. 2016. № 1 (75). С. 185–190.
6. Малахова О.Л., Тетюю С.В. Кредитна діяльність банків як базова передумова забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. Економічний аналіз. 2014. Т. 16. № 1. С. 275–284.
7. Маринюк Л.В. Формування та особливості кредитної політики банку. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2015. № 1 (11). С. 153–159.
8. Офіційний сайт НБУ. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
9. Росола У.В., Щока Н.І., Ярмолюк М.С. Кредитна політика та аналіз сучасного стану кредитного ринку України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2018. Вип. 1 (9). С. 181–188.
10. Сова О.Ю. Актуальні питання стану депозитного ринку в Україні. Актуальні проблеми економіки. 2017. № 1. С. 282–292.
11. Шевцова О.Й., Давидов О.О. Кредитна політика в межах ресурсного менеджменту банку. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. 2016. Т. 24. Вип. 10 (2). С. 59–63.

E-mail: sovy@ukr.net